

Az élősértés exportja, — bármennyire szorgalmazzák — visszaesett, főleg zsirt exportál az ország. A sertés nagybani hizlalásával csak a nagybirtok foglalkozik; a szegényparasztság ösztövére disznai alig értékesíthetők. A baromfi és a tojás belföldi piacain is a tulkinálat erősen lenyomja az árakat. Itt is a nagybirtok intenzív baromfi-farmjai termelhetnek darabonkénti kis nyereség mellett. A szegényparasztság parlagi tyúkjai és apró tojásaik alig értékesíthetők. A tojás ára 1932 őszén 11, ma 8 fillér, de a tojáskartell 3—4 fillérért vásárolja össze. Az apró baromfi ára 1932—1934-ig P. 1.20-ról, 95 fillérré esett.

Az állatállomány minősége, főleg a törpegazdaságokban, szintén erősen leromlott. A tehénállomány 64 százaléka tuberkulotikus. A sertéspestis és orbánc pusztítása évről-évre nő. A baromfikolera egész falvak szárnyasállományát pusztítja el. Hiába fejlődik az állatorvosi tudomány és szerológia, a szérumkartell árait legfeljebb a nagybirtok tudja megfizetni. Az állati oltóanyagok gyártási monopóliuma két-három kartell kezében van, s ezek árai 50 százalékkal magasabbak, mint külföldön. Ezt megfizetni a kisgazdaságok nem tudják.

Ugyanez a helyzet a növénytermelés ágaiban is. Állami segédlettel alakult meg a burgonyakartell. 1934-ben a burgonya terméshozama az átlagosnál jóval magasabb, (23.4 millió mm., ami 38 százalékkal több, mint az utóbbi évek átlaga), az ebből folyó jövedelemtöbbletet részben a nagybirtok (minőségi termelés révén), de méginkább a kartell nyeli el. Papiron ugyanis a termelő P. 3.87-et kap a burgonya q-jáért, de csak papiron, mert ezt az árat csak a nagybirtok érheti el, ugyanis a kistermelő törpebirtokos, kinek égető szüksége van a pénzre, az esetek legnagyobb részében kész olcsóbban is elherdálni burgonyáját és inkább fiktív nyugtát állít ki a kartell bevásárló közegének. De még a P. 3.87-es termelői ár is, mire a városi fogyasztóhoz kerül P. 10—11-re emelkedik mm-ként. A mezőgazdálkodás minden termelvényével zuhanó termelői és még mindig aránytalanul magas fogyasztási árak állapíthatók meg. Haszonra termelni csak a nagybirtok tud, mert a kiviteli szindikátus csak kitűnő és versenyképes agrárcikkeket vásárol, ezt pedig a kezdetlegesen termelő kisparaszti üzem előállítani nem képes. A belföldi fogyasztás zsugorodása miatt megnövekedett kivitel csak a nagybirtok helyzetét teszi előnyössé.

(Még egy közlemény)

V I H A R A F O L Y Ó N

Irta: MORVAY GYULA (Tardoskedd)

Felkelt a nap, az emberek is felkeltek. A széles uccán csak a disznópásztor ment és hóna alatt levő tülkét javítgatta. Házak előtt a fűzfák levelei súgva mozogtak a reggeli levegőmozgásban. Falu széle felé volt a ház, ahol az asszony felkelt. Felöltözött és az udvar hátulsó részében rózsét kapart össze, azzal begyűjtött. Addig a gyerekek aludtak.

Puha volt a levegő, pedig már a margaréták a földre hullottak, tegnap már megjelent az első köd a szürke tallók fölött. Cseresznyeérés után, aratás után már itt is az ősz. Ebben a langyos levegőben csak lustán motolláztak az asszony kezei, amint a rózsét szedte az udvaron.

Amíg a reggeli készült, megmosakodott. Haját kétfelé fésülte, tegnap-mosott kendőt tett fejére. Tiszta volt ruhája és teste is tisztaságtól illatozott. Két gyereke volt. Testén keményen hajlott a hús, arca fehér volt és fogai porcellánként villantak a reggeli napba. Fiatal-testű, erős-húsú szép asszony volt Erki Rozál.

A gyerekek is felkeltek, ügyetlenkedve, de kisöpörték a szobácskát, a csészéket elrakták az alacsony sublóton, a tüzet eloltották, azzal nekifogtak a játéknak.

— En elszaladok a határba, addig vigyázzatok.

— Mama, hozzon kislefogyót, — szóltak utána a gyerekek, de az asszony már ment is. Kendőbe kötötte a reggelit, mégegyszer végigajta magán a kezét és kiment az uccára.

A folyóhoz indult, tehát végig kellett mennie az uccán. Végig kellett mennie a falu életén, mert az ucca a falu élete. Valahonnét előjönnek ezek a görbe utak és valahová a határba, a messzeségbe, másik falu másik uccájánál folytatódnak. Az uccán zajlik le a falú történelme. Tegnap forradalmi dalt énekeltek rajta a felvonulók. Ma koporsót visznek rajta a parasztok. Ezek az apró házak, ezekkel a vaksi szemekkel, az ablakokkal pedig csak bámulják ezt az erjedést az uccán, csak vigyázzák a rajta járó emberek életét. Vásárkor fűszál-hulladékok, eldobott zsiroszati papírok hanyolódnak rajta, meg lóganéj terül szét, máskor búzavirággal hintik be, mert valamilyen körmenet megy rajta végig.

Rozál egy nézéssel szembenézett ezzel a száz szemmel és csak ment a folyó felé. Kezében volt a reggeli. Tiszta vászonkendőben volt az étel és Rozál nem mozgatta kezét, hogy az étel ki ne locsogjon. Ez az ucca a folyóba zuhan. Homokos partok között folyt a víz. Már összegyűlt tetején a zöld nyálka és a halak zsirossága is szinessé tette a folyót. A tulsó parton hatalmas gödrök ásítottak: itt szaggatta a víz a partot, de most már ez is elmúlt, mert vége a nyárnak. A szakadásokon zöld hajtott, fűzfa bújt. Messze öreg fűzfák rogyantak a vízbe, amely fáradt volt, mély színeket vett föl és az innenső partokon levő malmokat csak lomhán mozgatta.

Még a halak is tudták, hogy vége a nyárnak: a csukák csak helyben álltak és álmosan mozgatták úszóikat, a sügerek piszkos színükkel valahol a parti bozót között álldogáltak. Mindjárt az ucca végében volt két vízimalom. Fa-testük hullámosan emelkedett, néha a feszítő-láncok álmosan összecserdültek. Tetejükről egy-egy zsindegy a vízbenullott. A hatalmas kerek forgóinál a kenőcs száraz lekvárként feketedett. Gyomszálak, faágak csavarodtak a kerékre. A bejáró-deszkát behúzták, ilyenkor nem lehetett bemenni a malomba. Ilyenkor a vízimolnár az úr. Ott ring a vízen, mélységes csend közepén, halak fölött, kék ég alatt, himbálódzó májfák között. A víz csak csavarja a kereket, a hengerek csak törlik, porlasztják a hatesztendős bordósínű búzát.

Rozál odaért a malomhoz, kiáltott és erre a kis faablak kinyílt.

— Ki az? — kérdezte a molnárlegény.

— En vagyok, — mondta Rozál, — vedd elő a deszkát, hogy bemehessek.

Felkelt a legény és álmosan rakosgatott maga körül, majd a deszkát kereste elő. A malom teste lassan himbálódzott lépései alatt. Oda ment a garathoz, de még volt benne. Még tegnap feltöltött, azóta csak keveset örölt a malom. Lassan öröl az ilyen malom, de amit megöröl, az aztán megállja a helyét.

A zsákrakások mögött volt a deszka. A földön még ott voltak a tegnap este szétszórt gyufaszálak, köpködések.

Tegnap délután gabonát hoztak a fauból és estig ott beszélgettek az emberek. Hegyi János ugratta a fiatal molnárlegényt, hogy ez ilyen, meg olyan malom. Ez csak olyan tragacsoló malom.

— Ez csak olyan malom, hogy egy szem kevés, kettő sok, — évelődött Hegyi.

— Ez nem akármilyen malom, — mondta a molnárlegény. — Olyan

lisztet csinállok, hogy annak hire messze jár. Akarja látni?

— No, hagylám.

— Nézze...

Azzal előhúzza az írást a malom szelemengerendája mellől. Idegen országból jött: valami miniszter kért benne lisztet. Forgatták, nézegettek a levelet. Idegen. Pecsét volt rajta. Uri ember aláírása volt rajta.

— Hát igaz, jó malom ez.

A legény szó nélkül a gerenda mellé dugta a levelet.

Nagynehezen elővette a deszkát és a partra vetette. Először ő ment rajta végig és lábával meg-meglépte, hogy a deszka a vízbe ne essen a bejövő alatt.

— Ilyen korán? Mit hoztál?

— Jóreggelt. Eljöttem. Hoztam enni.

Most az asszony ment elől. Utána a legény. A deszkán egyet-kettőt sikoltozott az asszony, hogy beleesik, de aztán beért a malomba. A legény behúzza a deszkát. Rozál kirakta a reggelit. A garatdeszkára tette a vászonkendőt, erre a kenyeret, szalonnát, kávé.

— Egyél.

— Még nem mosakodtam. Rögtön, csak megmosom az arcomat.

Kiment a malom szélére és a felső végéről a vízbe vetette magát. Ez volt a reggeli mosakodás. Az asszony csak nézte ezt az izmos testet, ezeket a duzzadt izmokat, amelyek ott kavarták, habosították a vizet.

— Gyere már! Vigyázz, ott örvény van!

De a legény, akit Kuruc Péternek hívtak, csak csavarta a vizet, hal-módon úszott. A még alvó halak lustán továbbmozdultak teste mellől s a mélyszínű hullámok fáradtan továbbfolytak.

Először tiszta zsákkal, utána tiszta vászontörülközővel megtörülte testét, haját tükröcserépben megfésülte és leült. Rozál csak nézte Pétert. Miért is jött ide? Neki ura van, aki most katona. Ő meg itt van ennél a fiatal molnárlegénynél. Mit mondanak majd a faluban? De mit mond majd az ura és mit mond ő az urának, ha hazajön? No mit?

— De jó érett ez a szalonna, — mondta Péter és az asszonyra nézett.

— Az. Már régi és jól kiszáradt, megérett. Leválik a bőrről.

— Derék asszony vagy Rozál, de mivel szolgáljam meg? Őszre már nem tudom mi lesz velem. Őszre már mehetek, mert gazdám elküld.

— Majd megszolgálod, derék legény vagy.

A malom csak lengett alattuk. A folyó partján a májfák között pó-lincok szóltak és egy-egy guvat is elsuhant a kora reggeli levegőben. Az emberek már jöttek a malomhoz. A falu keményebb uccáin kattogtak a kocsik, de a folyó hullámterében már elcsendesedtek, mert ott a küllők homokba süllyedtek. Már lóhorkanások és emberbeszéd hallatszottak a malomba, amikor Péter még csak szerelmeskedett az asszonnal. Ette, marta ezt a fiatal húst, ezt a tiszta testet.

— Jaj, ne szoríts olyan vadul! — hallatszott az asszony hangja, amely kiszökött a kis ablakon és az emberek is meghallották.

Péter megtörülte a száját, az asszony lesimitotta szoknyáját. Amíg a legény a malomajtót nyitotta ki, addig az asszony hátára vette a negyedsák korpát, azzal ment el a malomból. Az emberek látták, hogy mi történt, de nem szóltak.

— Péter, fogd meg a hóna alját, hogy le ne essen a deszkáról, — mondták az emberek amint az asszony a deszkán végigment. De Péter csak mosolygott és nem ment oda.

— Tiszta annak a feje, nem szédül az le, — mondta és amint az asszony visszafordult, Péter csak nézte a napban megcsillanó porcellán fogait.

— No gyerünk, szól az emberekhez. Mi lesz? Örlés, vagy csak srót? Markába köpött, szemébe húzta vászonsapkáját és felvette az első zsákot.

Oldalán megroppantak az izmok, de csak vitte a zsákokat.

— Fene legénye, de marha erős, — mondták az emberek.

— Hja, fiatal, ruganyos, mint a drót. Mit ettél Péter?

— Kávét, meg szalonnát.

— Rozál adta?

— Fenét, volt nekem.

— Ja persze.

Még mélyebbre húzta a sapkáját, hordta a zsákokat. Mikor készen volt vele, bent lemérte, elintézte a vámot, azzal mindegyikkel kezefogott és behúzta a deszkát. A malom csendben tovább kotyogott, örölte a szegényparasztok gabonáját.

Egymás után hullottak a napok, a nyár egyre jobban foszladozott. Csergő szél motoszkált a parti fák között és a malommal szemben lévő májfa madárfészkét ide-oda ingatta a szél, mintha óra ketyegett volna a szabadban.

Kuruc Péter megörölte a szegényparasztok gabonáját, a malom keze közé bedugta a hatalmas akasztó-dorongot és megállt a malom. A láncokat megnézegette, hogy jók-e? A parti karókat még mélyebbre verte a szilfa sulyokkal: nem tudni mikor jön egy magas áradás és könnyen kimoshatja a malomfeszítő karókat. A sarokból elővett egy kannát, abban régi olaj volt, ebből megtöltötte a viharlámpát és a malom két végére két lámpát akasztott ki: erre járnak a tutajok, kirándulók, neki ne menjenek a malomnak.

Ezután a zsákokat összehajtogatta, a faablakokat becsukogatta és várta a gazdát. Délután ki is jött. Kövér ember volt a malmos. Gazdag volt. Földjei, malmai voltak. Most mindegyikhez kiment és elintézte a dolgot: itt felmondott, ott a vámot hordatta el, amott javíttatta a malmot.

— No? Minden készen van? — kérdezte tőle a malmos.

— Minden. Itt a rész, itt van a kész liszt a sarokban. A malom rendben van.

— Hát... mit is akartam mondani... nincs semmi újság?

— Nincs. Jó lenne, ha még hoznának jóságot. Mert nekem is addig van kenyérem. Jön az őszi, itt a tél és kenyér nélkül, tüzelő nélkül hideg az élet.

— Hát pedig tovább nem tarthatlak. Itt fogsz állni a malomban? Mit fogsz csinálni? Rakj össze mindent és csukd be a malmot, a kulcsot hozd be hozzám. Kiadom béredet és keress munkát. Talán majd tavaszra...

Kuruc Péter csak nézte gazdáját és érezte, hogy hogyan csavarul benne valami: szíve, lélegzése felörvénylett benne.

— Gazduram, ne küldjön el. Kenyér nélkül maradok. Tavaszig korpát, meg srótot csinállok, lesz itt dolgom.

— Nem, nem csak csukja be a malmot és keressen munkát.

Kuruc Péter nem engedett. Ha ő innét elmegy, akkor kezéből kiesik a kenyér. Szíve csak dobolt benne. Meg kell tartania ezt a malmot, mert itt az ő élete. Apja, anyja van, otthon még nyolc gyerek. Menjen haza? Hiszen ő küld lisztet haza a malomból. A jómódú emberek lisztjéből ellopja a kenyérnek valót. Este aztán jön apja, követ hajít a malom faablakára, erre ő kinyitja az ablakot, kiteszi a deszkát és a vállán kiviszi a félzsák, negyedzsák lisztet. Ebből eszik kenyeret a nyolc gyerek. Csak a galambok ehetik a szemet a malom peremén, meg a fecskék, énekes madarak, esetleg a pólcok, más madár nem mehet a malomhoz: Péter

leparittyázza őket, mert minden szemet félretesz és összekapargat, mert nyolc gyerek sokat eszik.

Elment a gazda. Lépései alatt sarlósan hajlongott a partra vezető deszka. Péter céltalanul járkált a malomban. Állt a malom, csendesség volt benne, csak kint a malom oldalánál locsogtak a lusta hullámok.

Utoljára megfürdött a folyóban, megfésülte haját, azzal öltözködni kezdett, mert bemegy a faluba. Itthagya ezt a malmot, itthagya ezt a nagyrakás lisztet a sarokban. Ki tudja, hogy hogyan lesz a télen? De nemcsak ő, hanem a nyolc gyerek is bajban lesz.

Kétszer is ráfordította a kulcsot, azzal a partra ment. A deszkát visszadobta a malomra, de nem volt elég erős a dobás, a deszka lefüttyent a vízbe. Vízibogarak másztak rá, kék legyek szárítgatták magukat rajta. Kuruc Péter molnárlegény otthagya a malmot, mert felmondtak neki és most munkát kell keresnie, mert másképpen télen éhenhal.

— És most mi lesz? Se Rozál, se kenyér! Se élet, se szerelem!

Háta mögött egy-egy csuka megloccsantotta a vizet, messze a fák között vadgalamb bűgött. Valahol a másik községben vonat zakatolt és a robogásból itt a folyónál már csak elnyaklott mormogás lett.

Péter magában visszaszólt a madaraknak:

— Visszajövök. Nem is sokára itt leszek.

De a madarak csak bűgtak mögötte, a víz csak lustán loccsantotta magát. Elindult a falu felé. Az ilyen molnárlegénynek nem sok a batyuja. Péternek is csak egy kiskeszkenőben volt egész vagyona, felszerelése, ami egy élet elkezdéséhez kell: ing, zsebkendő, kabát, meg egy két darab, nos meg is van. Amint felment a homokos partra, ott várta őt az ucca. Az ezer szem, a vigyázó falusi élet. És végig kellett lépni a falu történelmén. Szembehúzott sapkával csak ment. És ha azt fogják mondani, hogyhát korhely voltam, meg loptam, hát a szemük közé köpök, mert rendesen végeztem dolgomat, csakhát a gazda elküldött. Tavaszra felfogadna, de most elküld. Azt is megspórolja: azzal is több pénze lesz. Az én kenyértelenségemen gazdagszik!

Mindjárt az ucca elején találkozott a rongyász kocsijával. Az asszonyok nyalábbal hordták a rongydarabokat kocsijához, ő pedig az ülésből szedte elő a korpatányérokot, pléhgyűrűket. Már tetejével volt a kocsi, de csak hordták a rongyot, a csontot. Még a ló kötőfékje is rongyból volt, hámja is azzal volt kibéllelve. Mikor már nem birták felrakni a kocsira a rongyot, akkor az ucca közepére döntögették. Csészékért, gyűrűkért veszekedtek a falusi vénasszonyok.

— No, hát a ráadás? Ó, hát ezért nem adom.

— Ne nyelveljenek! Ilven bűdös rongyokért nem elég ilyen fényes gyűrű? Csupa kosz ez a rongy! Csupa foszlott ganaj ez is, minek ez a gyárnak, mi?

— No csak rakja fel. Azt adunk, amink van. Bársonyt csak nem adhatunk.

Péter csak nézte ezt a porfelhős, piszkos rakodást és csak nem mozdult a kocsi mellől. Mikor valamelyik asszony nem bírta feldobni rongycsomóját a kocsira, akkor Péter fogta és felhajította.

— Jaj, hát te vagy Péter, köszönöm. Hát te itt vagy? Hová?

— Sehová. Munkát kell keresnem. Most jövök a malomból. Gazdám elküldött.

Mikor egy darabig nem hoztak rongyot, Péter odament a rongyászhoz.

— Jóreggelt. Kuruc Péter a nevem. Nem tudja, hol lehetne munkát kapni a városban? Molnárlegény vagyok, de mindenhez értek. Szeretek dolgozni.

A rongyász félszemmel ránézett és csak verdeste csizmaszárát a somfa ustornyéllal.

— Es aztán mér küldtek el? Mert te is naplopó voltál, nem? Vagy kominista vagy. Az?

— Tavaszra felfogad gazdám, de télre kell a munka, mert addig is kell kenyér.

— Hát majd gyűjön be hozzám a városba. Ott lakom a nagykocsmá mellett. Tudja?

— A Grosz mellett?

— Ott. Hátul van a házam. Csak menjen végig az udvaron. Majd megmondják.

Péter elköszönt tőle és kezefogott a rongyással. Az furcsán odaadta kezét. De a molnárlegény őszintén és erősen megszorította kezét, amelyikkel éppen előbb koszos és büdös rongyokat rakott kocsijára.

Még azon este sokáig járkált Péter a faluban. Minden legényismerősénél volt és elmondta sorsát. Nincs munkája. Télen akár fel is fordulhat.

— Mink is csak úgy állunk, mondták neki társai, akik szegény zselérek, napszámosok, meg munkások voltak. Velünk ki törődik, hogy a télen legyen ennivalónk?

Az egyik görbe ucca mélyén volt Gergő napszámos háza. Ide ment Péter.

Éppen a vacsoránál ültek. A lámpát csak most gyújtották meg, mert még himbálódzott. Alatta a család. Barnaszínű csikmáklevest ettek. Gergő szidta a gyerekeket:

— Egyetek már, ne kurjogassatok. Ne cseregj azzal a kanállal. Fújd meg a levet.

Egymás után röpködtek a szavak. Éppen bajúszáról törülte a levest, amikor valaki kopogott.

— Szabad.

— Jóestét.

— Hajjaj, jóestét, Péter. Hát a malom, az összetörhet? Nincs víz, vagy nincs gabona?

— Nincs munka Gergő báty, ez a baj.

Elejétől végig elmondott mindent Péter. Gergő csak hallgatta. Az asszony már a gyerekeket szedte elő és egymásután rakta őket az ágyba. Egyik kezében még ott volt a kanál, ott dőlt el a földön, harmadik már horkolt is. Péter még mindig mondta keserves életét.

— Hát az teheti, mert az azt sem tudja, hogy mennyi a pénze, — mondta Gergő.

— Hát nem is tudja, — vágta rá csendesesen, de keserűen Kuruc.

De valamit mondok. Körülnézett Péter, hogy nem hallják-e?

— No, no, csak ki vele!

— Estére legyen ott maga is, jó?

— Hol?

— Hát a malomnál. Majd jönnek még emberek. Csak dobjanak kövecset a faablakra, aztán majd megtudja a többit. Zsákokat ne hozzon. Vagy hozhat ha akar.

Gergő mélyen belenézett a legény szemébe. Haját, szemét, arcát, széles mellét, két hatalmas öklét nézte. Magábamordult és akart valamit mondani, de nem szólt.

— Jó lesz?

— Hát... izé... asztán?... Hát mi lesz?

— Liszt lesz!!! Liszt, amennyi kell!!! Lezártam a malmot, a kulcsot beadtam, de én tudom a járást. Ma este kiosztom a lisztet a szegé-

nyeknek, mert van még elég a többi malomban. Ki én! Nem félek én az istentől sem!

Eljön? No, hát ne hallgasson, eljön, vagy itthon marad? Tudjam, hogy ki a szegény ember, hogy tudjam, hogy ki az áruló!

— Miíí? — Gergő felkelt és tigris testtel a legény felé nyújtózott.

— Tudom, hogy maga szegény és nem áruló, de vannak.

— Azért mondom...

Falu közepén volt a nagy kocsmá, előtte már égett a lámpa. Valahonnét a messzeségből már hideg levegő rohant az uccákon. A zsíros papírokat felkapta és a házak fölött kavarta. Az estében felsugtak az agacsok. A faluszéli emberek lassan szállingózni kezdtek a folyó felé. Mikor a partra értek, a kabátot összegombolták, mert északról hideg szél kergette a hullámokat. A felső kanyarulatnál gyenge mécsfény mozgott.

— Tutaj... — súgta Péter a vele levő embereknek. — Tutaj, hadd menjen. Azok is szegény emberek. Majd azok is kapnak, ha addig nem mennek tovább...

Nyugatról vad szél kavargott. A parti fák közé sötét vasfüggőnyt húzott az este. Mögötte és előtte magát freccsentette széjjel a vad vihar. Alázatosan hajlongtak a fák, a partok szája felszakadt és szüntelenül locsogott. Péter ott ült a folyó partján. Ismerte ezt a helyet. Éjjel is úgy járt itt, mintha nappal lett volna. A víz még meleg volt, csak a szél fújt.

Saruit lehajította, ingét levetette, azzal hang nélkül a vízbe kúszott és összeszorított fogakkal úszott a malom felé, mert itt fenéig kavargó az örvény és ember legyen, meg acélizmú, vasszívú úszó legyen, aki ebből a halálos forgásból kikerül. De Péter a víz alatt ferdén ment neki a kavargásnak és kijutott belőle. Most már csobbanás nélkül, sebessen úszott a malom felé. Egyenesen a nagy kerékhez, mert az most áll és így fogja a vizet. Felkapaszkodott a küllőre, onnét a malom peremére. Már tudta, hogy hol kell bemenni. Nem gyújtott világosságot, úgyis úgy járt itt bent, mintha nappal lett volna és most hordaná be az emberek búzáját a sarokba. Odament a sarokba.

— Jól van. Még itt van. Nem hordták el.

Egészen a szelemengerendáig voltak a liszteszsákok. Egy darabig várt, de eztán az ágak recsegésében is meghallotta, hogy valaki kavicsot hajít a faablakra.

— No most!

— No most!

Mezítláb előkereste a deszkát, kitette a partra.

Rövidet, de éleset fütyült.

Erre előjöttek az emberek. És Péter nem szólt hozzájuk, azok sem szóltak, csak vártak a malom bejárájánál. Péter nemsokára jött. Kihozta az első zsák lisztet. Tízen is feléjementek, de Péter erős kezével eltolta őket és csak a legközelebbit tartotta ott.

— Lassan, — sugta — mindenkinek jut...

Buffant a liszt, amint átöntötték a zsákokból a zsákba. Utána jött a másik, a harmadik, a tizedik zsák liszt. Az emberek egymás után mentek a falu felé. Péter oldalába belevágott a szúrás, mert ilyen gyorsan még sohasem hordta a 85 kilós zsákokat.

A sötétben is észrevette, hogy apja is ott van.

— Csak gyűjjön... vigyen, amennyit bír...

Az ember csak megbólintotta fejét a sötétben, de nem szólt semmit.

Péter gyufát gyújtott, a másik sarokban is kereste a lisztet, de nem volt. Mikor már üres volt a malom, a deszkát a vízbe vágta és kiúszott a partra. Még nem is ért a faluba, mikor háta mögött éles pölcincvijjogás hívta vissza.

— Mi baj lehet? — Ismerte Péter az állatokat, tudta, hogy így csak veszélyben szól a madár.

Visszafordult. A víz világosban rebegett, mert fölötte megcsavarult az első láng. Égett a malom!

— A gyufa! — vágott Péter szívébe. — De csak állt és nem ment vissza.

Égett a malom. A szél örömmel döngette ide-oda a lángot. A faluba nem is látszott be ez a tűz, mert a folyó partja magas volt. Messze tutajosok integettek csáklyáikkal, amint rájukvetődött a láng, de aztán a szél a vízre hajlíította és égett, ropogott a malom, benne az üres zsákok, benne a fagarat, galambok maradék szeme, öreg kerék küllőivel csak égett. A fekete kenőcs olvadt kulimászként csurgott a folyóba. A halak reszketve menekültek ettől az éjjeli malomtűztől. Utoljára felcsapott a láng és azután összeroskadt: a malom széjjelmállottan beleroskadt a vízbe. Pernyés lett a víz, sistergett az izgó, csak a feszítőláncok cseregetek és tehetetlenül hullottak a vízbe. Kuruc Péter pedig addig ott ült a parton, amíg csak az utolsó csillogó izgó is el nem tűnt a vízben.

— Megégett. Ki fogja tudni?...

Bement az uccába. Már mindenki aludt. A bakter jött és Péter esendesen köszönt neki. Az csak bundájából nézett rá.

— Honnét, honnét?

— Lányoknál voltam... Kell az embernek... Jó egy kis ölelés...

— Hm, de jó ám... No, jóccakát.

— Agyonisten.

Péter már éppen befordult a vereckén, amikor a bakter kurjántott.

Éjfél után óra kettő...

dicsértessék a teremtő...

Azzal továbbkopogott eszímáival. Az udvarokban a borjúk zörgették gubáikat, meg a tyúkók rázkodtak meg néha álmukban. Ez mutatta, hogy itt a hajnal.

ARON COTRUȘ: VERSEK A HORIA-CIKLUSBÓL

Fordította: KIBÉDI SÁNDOR

*Hatalmasan törsz át a távolon,
Túl halálon és kínzatásokon,
Évszázadok pora, sara felett,
Álnok hívek ellen téve hitet...
Én, ki szintén a népedből jöttem,
Hogy lángszavak sorát oldozzam,
Kötözsem,
Mint vitéz vajdának, Néked ajánlom
E könyvem...*

A LANG-DARÓC

*Válladra láng-darócot vetettek
A roppant hegyek —
Hogy ezerszer annyit szenvedj, mint a többiek
S hogy sohse számold, mennyi a sebed...*